

MAGYAR HADI SZABÁLYZATOK GYŰJTEMÉNYE.

*Gróf Eszterházy Pál utasítása frankói várnagyához.
1677.*

(Instructio pro egregio Domino Paulo Stáncsics castellano arcis Fraknó.)

1-mo.

Istent félje és másokat is mind szóval s mind jó példájával arra vezesse.

2-do.

Hitit s maga kötelességét előtte viselje mindenkor és meglássa, hogy azt meg ne bántsa.

3-tio.

Innepeken a misemondást el nem köll a várban halgatni, kire gondja legyen a porkolábnak, hogy vagy renddel a parochusok járjanak föl, vagy *Kaczedarffrul*¹⁾ hivassanak barátot, kik obligáltak is magokat, s alkalmatosabb is operájokkal azoknak élni, mig magános parochust találunk oda föl.

4-to.

A harangozásokat is mind regvel, délben és estve meg köll tartani, hogy akkor ki-ki imádkozzék is, reá vigyáfván arra is.

¹⁾ *Katzelsdorf* az ausztriai részen.

5-to.

Vigyázzon igen szorgalmatosan arra is, hogy semmi a mi böcsületünk ellen való dolog a várban ne essék, távoztatván minden mi kárainkat is, s megjelentvén azokat minékünk ha miről nem tehetne.

6-to.

Ideben embert kérve köll a várba bebocsáttani, s felesebbet magánál nem, hanemha igen meghitt emberek.

7-mo.

A várat és házakat tisztán tartsa, ablakokra, kemenczékre, és minden belső házi eszközökre gondja lévén úgy, hogy minden héten legalább egyszer, mikor itt nem lakunk, a házakat kisöpörtesse, akkor pedig az ablakokat kiszedesse, hogy a por a *kárpitokat*, padlást, kemenczéket és székeket meg ne esse s kimenvén a por, renddel föltétesse.

A kemenczét pedig télben minden héten legalább kétszer s háromszor a mi házunkban befűttese, ha tudni illik értené ide való jövetelünket.

8-vo.

A tűztűl oltalmazza házunkat. A kéményeket gyakorta tisztíttassa s vizet arra valót mindenkor tartson a héjazat alatt.

9-no.

A várból ritkán járjon ki, s ne késsék akkor is és rendben hagyja a várbelieket. De a vicéje is mindenkor benn legyen akkor, s egyszerűsmind mindketten ki ne menjenek.

10-mo.

A derék épületnek idején vigyázzon a munkásokra, de kiváltképpen a napi számosokra, a kikre számot is tartson. És a hol mi aprólékos épületek ezután is lesznek, tataroztassa idején, megintvén a számtartót azokról.

Ha mi vasat, szeget, deszkát, a vár szükségére vesznek, azt olvassa meg mennyi és micsoda; kiról a *Ferbaltert*¹⁾ quietálja, úgy a mint találja, és kezéhez is vegye.

11-mo.

A drabantok csak szintén nagy szükségnek idején bocsáttassanak ki, s többet egyszersmind négynél vagy hatnál ki ne ereszsen is bennük. Kik mindennap kerüljek az erdőket is, és semmi egyéb fát senkinek ne engedjenek vágni, hanem csak a mit mi elintéztünk, és czédulánkat is vegyék el azoktól, kiknek mi engedtünk, vagy mások által engedtetünk; vigyázások lévén arra, hogy többet semmi úttal ne engedjenek vágni, hanem a mennyire a mi engedelmünk vagyon, a czédulát pedig a számtartó számadására megtartván.

12-mo.

A *virrasztók* és *czirkálók* szorgalmasan eljárjanak hivataljokban, s maga is gyakran megtekintse őket, mert azoknak vigyázatlanságok néki tulajdoníttatik.

13-tio.

A kapukat, mihelyenn alkonyodik, bé köll tenni *dobolással*, s meg mikor virrad a szerint köll megnyitni a drabantoknak együtt léteikkel.

14-to.

Mikor a kapukat megnyitják, előbb a kis kapun mindenkor két drabant kimenjen és legalább az istállókig két felé tekintsen, s úgy nyissák meg az öreg kaput, *háromszor Jézust kiáltással*.

15-to.

A béres szekerekre is vigyázni köll, hogy ne henýljenek és hogy jó gondviseléssel legyenek azokra a marhákra is, a sáfárt admoveálván idején, hogy meg ne fogyatkozzanak.

¹⁾ *Verwalter* = tisztartó.

16-to.

A rabokra is szorgalmatos vigyázása legyen mind éjjel s mind nappal, hogy el ne szaladjanak és hogy valami kárt is ne tegyenek, dolgot adván nékiek, a mint az idő béhozza.

17-mo.

A mikor derék vétekért valamely szegény embert behoznak a várba s azt a vasba verik, — ha ingyen bocsáttódik el, semmit rajta ne vegyen; ha pedig birságos lészen, egy forinttal fog tartozni néki. Holott pedig csak fölküldik a várba egy s két napra, s többre is: semmit ne vegyen rajta.

18-vo.

A *Czaigházat* ¹⁾ gyakorta megtekintse és abban való mindenféle *munitiót*, hogy azok tisztán és az ő helyekben legyenek. A *pattantyúsok* mindenkor munkálódjanak vagy tisztogatásában a lövő számszámoknak, vagy *tűzes számszámok* csinálásában; tőle is dependeáljanak.

19-no.

Semminemű porhoz hír nélkül ne nyúljanak a pattantyúsok, s ha mikor mi port ezután a *porházból* ki kell venni, ő hirével legyen és quietálja is a *Czaigbortot* ²⁾ róla.

20-mo.

Port a mikor csináltatunk, reá vigyázzon arra is, hogy a mennyi *salétromot* és *kénkövet* kivesznek, a *portörővel* való szegődség szerint, hozzák ismét a port be, és hogy ez jó legyen — meglássa.

21-mo.

A kovácsokat, ácsokat és asztalosokat is gyakran megtekintse

¹⁾ *Zeughaus* = fegyvertár.

²⁾ *Czaigbort* = *Zeugwart*, szertáros.

hogy ne mulassák az időt hijában s hiven is munkálódjanak a vasból és egyéb szerszáminkból, noszogassa is a munkára őket.

22-do.

A várban a minemű munkához való eszközeink vannak, ugymint vas ásók és lapátok, csákányok, kapák, vas rudak, talicskák és holmi efféle eszközök, — hogy azok a várból ki ne vesszenek, gondja legyen reá, s ha mi abban eltörik, ottan megcsináltassa, és ez szerint a majorbeli szekerekre is gondja legyen.

23-tio.

A mit a várba béhoznak, hogy el ne pozdoroltassék, vigyázzon arra is, kiváltképen hogy lopással abban kárunk ne következék, főképpen gabona-, bor-kivitelben, és egyéb holmi eszközökben.

24-to.

A malmot mivel már megcsinálták, s a gabonát is többire fölhorodták: őrljön a molnár annyit mindenkor azon, hogy az ott fönn való cselédség véle megérje, s erre is vigyázzon vicejével együtt, de csak a *háboru időben*, a mikoron kívántatik.

25-to.

A csatorna-kútra is szorgalmatos vigyázása legyen, hogy mindenkor teli legyen s csatornafák is legyenek készen mindenkor, reá vigyázzván, hogy télben is bé menjen a víz.

26-to.

Az órát meglássa, hogy mindenkor jól járjon, hogy mind a munkások s mind a vigyázók, hozzája tudjanak tartozni, s ha mikor mi híja lészen, ottan megcsináltassa, hogy akadék a miatt is ne légyen.

27-mo.

Mindenekfölött a vigyázásban azt jól meglássa, hogy *éjjel a kapukat ne nyitogassa*; szolga rendet s idegent is akkor be ne bocsásson, s

ha mikor nagy szükségből jönne valaki a mi parancsolatunkból s beköllene jőni, — egyszersmind a kapukat meg ne nyissa, hanem egymás után úgy, hogy a belső kapuk be legyenek akkor téve a mikor a külsőt megnyitják, — s föl vonják viszont akkor a külsőt mikor a belsőt megnyitják. Ezent mívelvén, mikor valami félelmes időben magunk bójónénk is.

28-vo.

Fenyőmag és ág hozatására is gondja légyen, s meg ne hagyja fogyatkozni a várban azt is, kivel a kapu közit és a vár piarczát is minden nap füstöltesse dögleletes időben; légyen gondja arra is hogy itt a várban derekas tűzre való fa is légyen mindenkor in omnem casum, kiről moneálja a tisztviselőket, hogy hordassanak bőven és rakassanak valami alkalmas helyre egynehány hónapra való fát, holott mostan a mit egyfelől behoznak, másfelől ottan megégetik.

29-no.

A főporkoláb se a maga szolgálatjára a drabantokat ne kényszeritse se ne applicálja, se pedig a viczék szolgálatjára ne ereszsze; hanem csak éppen a magunk szolgálatjára legyenek.

30-mo.

A vár előtt való sorompón belől mindenkor két drabant légyen, úgy hogy ha valami idegen ember oda talál jőni, az egyik a porkolábnak hírt adjon, a másik ott maradjon s mindenkor betéve légyen azon sorompónak kapuja s ajtaja és senkit idegen embert hír nélkül be ne bocsássanak.

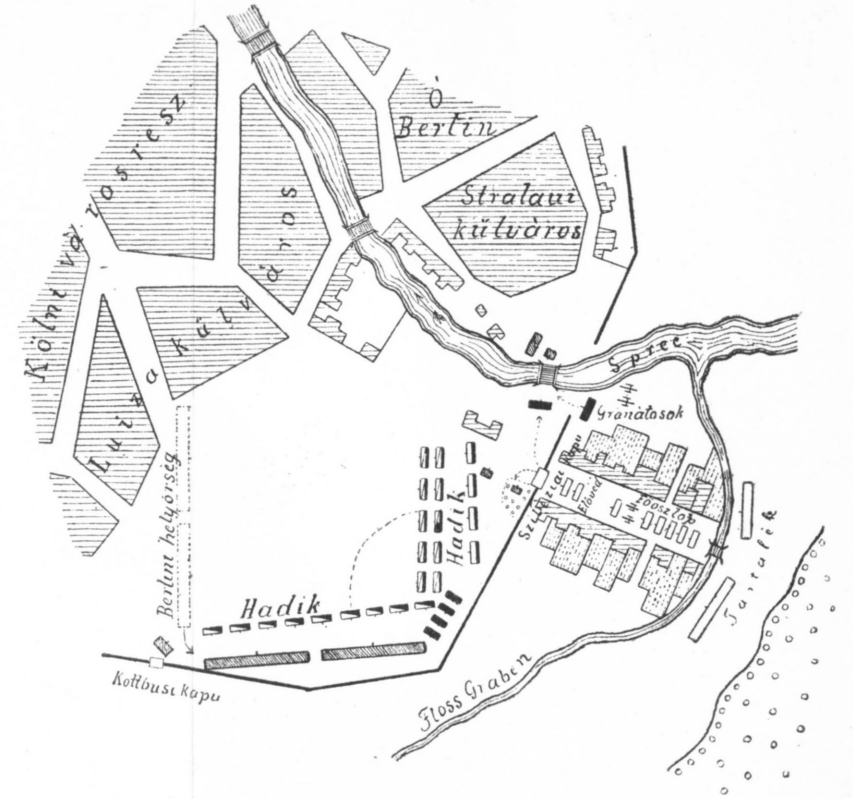
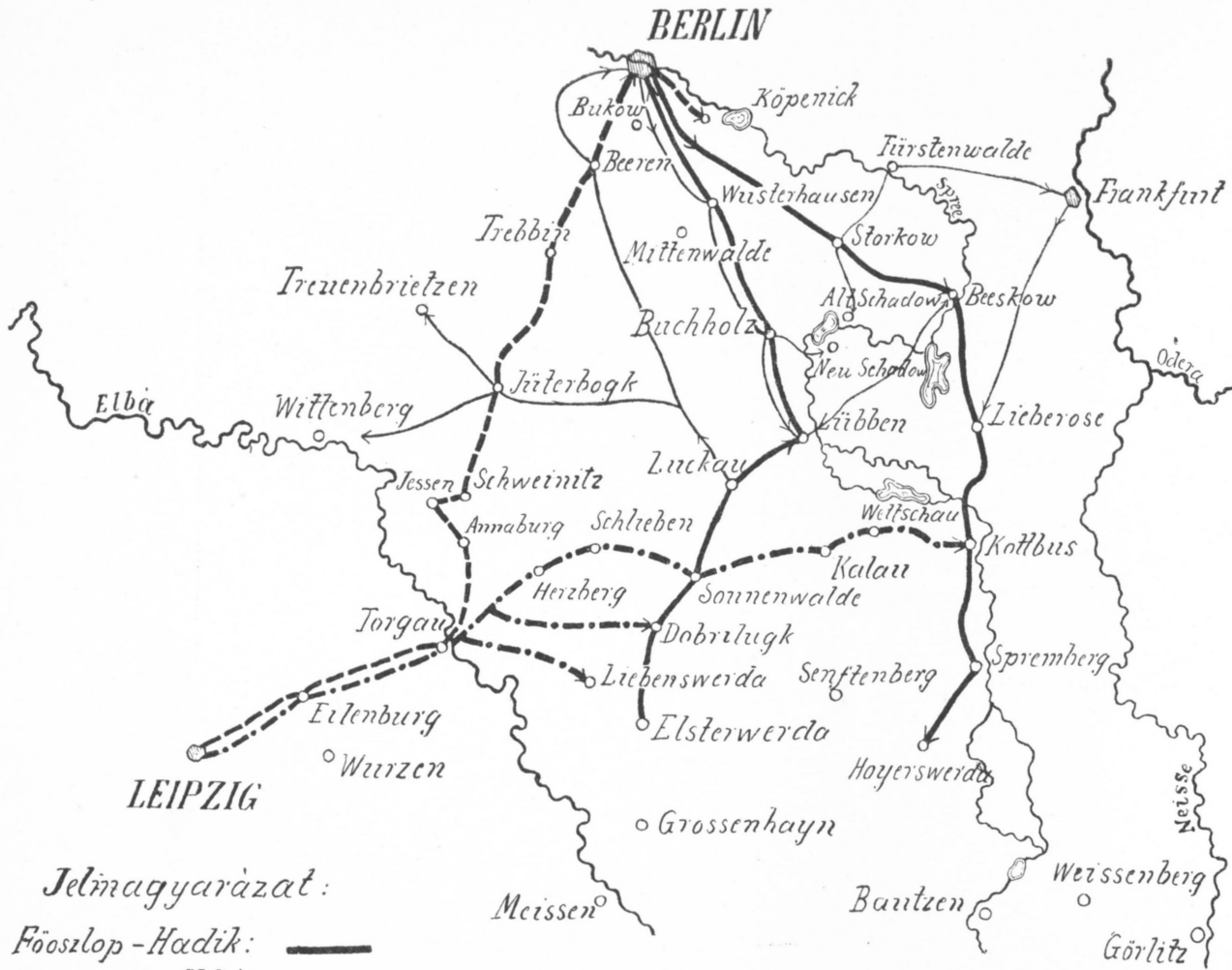
A több mindenféle dolgokat is a maga jó industriájára s discretiójára és szorgalmatosságára bíztuk.

Egy szóval: kárunkat távoztassa s hasznunkat keresse, hogy nekünk is jó akaratunkat s promótióunkat is magához alliciálhassa és nevelje is.

Actum in Arce Fraknó. Die 21. Novembris, Anno 1671. Comes Paulus Eszterházy m. p. (P. H.)

(*Kismartoni töllevéltár.* Fasc: K. Nr. 61. Reposit: 60.)

Dr. MERÉNYI LAJOS.

Osztrákok:

- Támadás a sziléziai kapu ellen
- Hadik fejlődése a körfalon belül
- Támadás

Poroszok:

- Első fejlődés
- Helyzet a támogatás alatt.

HADIK ANDRÁS ALTÁBORNAGY PORTYÁZÓ MENETE ÉS TÁMADÁSA BERLIN ELLEN.

1757 október 11—23.

CASTALDO JEAN BATTISTA.